T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞANLIURFA İLİNDE SÜT SIĞIRCILIĞI YAPAN İŞLETMELERİN YAPISI SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Adalet ATMAK

ZOOTEKNİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2017

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞANLIURFA İLİNDE SÜT SIĞIRCILIĞI YAPAN İŞLETMELERİN YAPISI SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Adalet ATMAK

ZOOTEKNİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2017

Yrd. Doç. Dr. Kemal YAZGAN danışmanlığında Adalet ATMAK'ın hazırladığı "**Şanlıurfa İlinde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısı Sorun Ve Çözüm Önerileri**" konulu bu çalışma 27/01/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Kemal YAZGAN .....

Üye : Prof. Dr. Abdullah CAN .....

Üye : Yrd. Doç. Dr. İlkay BARITÇI .....

Bu Tezin Zootekni Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

Prof. Dr. Halil Murat ALĞIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirilişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
ŞEKİLLER DİZİNİ iv
ÇİZELGELER DİZİNİ v
SİMGELER DİZİNİ iv
1. GİRİŞ 1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 4
3. MATERYAL ve YÖNTEM 13
4 .ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA 14
4.1. Şanlıurfa İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Kayıtlı Hayvan Varlığı 14
4.2. İlçelere Göre Gruplandırılmış İşletme Sayıları 15
4.3. Şanlıurfa İlinde Irk Bazında Hayvan Sayıları 15
4.4. Şanlıurfa İlinin Yıllara Göre Hak Etmiş Olduğu Desteklemeler 17
4.5. Şanlıurfa İlinde Ay ve Yıl İtibariyle Kayıtlı Yapay Tohumlama Sayıları 18
4.6. Şanlıurfa İlinde Belge Alabilecek Durumda Satılabilir Gebe Düve Listesi 19
4.7. Şanlıurfa İlinde Hayvan Sayım Raporu 19
4.8. Şanlıurfa İlinde 2015 Yılı İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Aylık Süt Ortalamaları (kg) 20
4.9. Şanlıurfa İlinde 2016 Yılı İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Aylık Süt Ortalamaları (kg) 21
4.10. Şanlıurfa İlinde 2015 Yılı Aylar İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Günlük Süt Ortalamaları (kg) 22
4.11. Şanlıurfa İlinde 2016 Yılı Aylar İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Günlük Süt Ortalamaları (Kg) 23
4.12. 2016 Yılı Şanlıurfa İlçelerinin Irklara Göre Hayvan Sayısı Raporu 24
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER 30
KAYNAKLAR 32
ÖZGEÇMİŞ 34

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ŞANLIURFA İLİNDE SÜT SIĞIRCILIĞI YAPAN İŞLETMELERİN YAPISI SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Adalet ATMAK

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Zootekni Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kemal YAZGAN
Yıl:2017, Sayfa: 34

Bu çalışmada, Şanlıurfa İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine kayıtlı süt sığırcılığı yapan işletmeler ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünde 2006-2016 yılları arasında tutulan kayıtlardan yararlanılmıştır. Çalışmada Şanlıurfa'da süt sığırcılığı yapan işletmelerin genel yapısı, hayvan varlığı, işletme sayıları, ırk bazında hayvan sayıları, desteklemeler, yapay tohumlama verileri, aylık ve günlük süt ortalamaları gibi parametreler üzerinde durulmuş buna bağlı sorun ve çözüm yollarının ortaya konulması amaçlanmıştır**.** Araştırma sonucunda Şanlıurfa ili bütünüyle ele alındığında 5 ila 20 baş hayvan barındıran işletmelerin tüm işletmeler içindeki payının % 75.6 olduğu tespit edilmiştir.Süt üretimine il genelinde en çok Siyah Alaca, Siyah alaca melezi Simental Melezleri veSimental ırkları kullanıldığı görülmüştür.**Hayvan varlığı bakımından toplam hayvan sayısının diğer ilçelere oranla Viranşehir ilçesinde en fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Şanlıurfa DSYB'ye kayıtlı işletmelerin süt verimi ortalamalarında 2015- 2016 yılları arasında azalmalar görülmüştür. Ayrıca, yıllar itibarı ile yapay tohumlama sayılarında da dalgalanmalar görülmüştür.Çiftçilerin, hayvancılık projelerinden ve güncel bilgilerden haberdar olabilmesi için bilgilendirmelerin çiftçiye ulaştırılmasının fayda sağlanacağı kanaatine varılmıştır.Araştırma sonucunda, Şanlıurfa İlinde Siyah Alaca, Siyah Alaca Melezi, Simental ve Simental Melezi ırklarının diğer ırklara göre sayıca daha fazla olduğu belirlenmiştir.**

ANAHTAR KELİMELER: Şanlıurfa, süt sığırcılığı, süt sığırı varlığı, süt hayvancılığı sorunları

ABSTRACT

MSc Thesis

PROBLEMS AND SOLUTION PROPOSALS RELATED TO STRUCTURE OF DAIRY CATTLE FARM PLACED IN SANLIURFA PROVINCE

Adalet ATMAK

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Animal Science

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Kemal YAZGAN
Year: 2017, Page: 34

This research was conducted via data which was obtained from Cattle Breeders Association of Sanliurfa and Sanliurfa Directorate of Provincial Food Agriculture and Livestock recorded between 2006-2016 years. General structure of milk farms where placed in Sanliurfa, number of farms and number of animals in these farms, number of cattle breeds, government grants, artificial insemination, average monthly and daily milk yields and related problems with these parameters were handled in this research and searched some solutions for these problems. At the end of this research detected that farms sheltered 5-10 animals constitute75 %part in all farms. Black and white cattle, cross breed Black and white cattle, cross breed Simental and Simental cattle populations were most common in Sanliurfa. Native breeds were lower yield performance when compared other breeds and crossbred cattle. Viransehir district has higher cattle population when compared the others. Some changes were made by government for subsidy were induced the native peoples for animal breeding. It was detected that this changes were useful for the animal breeders and milk farm owners. On the other hand, milk yields of farms were decreased between 2015- 2016 years. Also, fluctuation was observed for number of artificial insemination by years.

KEYWORDS: Dairy cattle in Sanliurfa, Sanliurfa dairy cattle population, dairy farming problems İn Sanliurfa.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamın her aşamasında, sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübeleri ile beni yönlendiren akademik kariyerimde ilerlememe katkı sağlayan saygıdeğer danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Kemal YAZGAN'a beni her zaman anlayışla karşıladığı için teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, çalışmamda kullanmış olduğum verilerin düzenlenmesinde benden yardımını esirgemeyen Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Genel Müdürüm M.SaitTÜRKOĞLU'na ve aynı zamanda çalışma arkadaşım olan Sultan AL'a ve Ahmet ONAT arkadaşıma teşekkür ederim. Son olarak lisans ve yüksek lisans öğrenim hayatımda sürekli yanımda olan arkadaşım İsmail YÜKSEL'e teşekkür ederim.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 4.1. Şanlıurfa ili DSYB'ye kayıtlı ırkların yüzdelik dağılımı 17

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 4.1. Şanlıurfa ili damızlık sığır yetiştiricileri birliğine kayıtlı hayvan varlığı 14
Çizelge 4.2. İlçelere göre gruplandırılmış işletme sayıları 15
Çizelge 4.3. Şanlıurfa ilinde ırk bazında hayvan sayıları 16
Çizelge 4.4. Şanlıurfa ilinin yıllara göre almış olduğu desteklemeler 17
Çizelge 4.5. Şanlıurfa ilinde ay ve yıl itibariyle kayıtlı yapay tohumlama sayıları 18
Çizelge 4.6. Şanlıurfa ilinde belge alabilecek durumda satılabilir gebe düve listesi 19
Çizelge 4.7. Şanlıurfa ilinde hayvan sayım raporu 20
Çizelge 4.8. Şanlıurfa ilinde işletme başına düşen 2015 yılı aylık süt ortalamaları 21
Çizelge 4.9. Şanlıurfa ilinde işletme başına düşen 2016 yılı aylık süt ortalamaları 22
Çizelge 4.10. Şanlıurfa ilinde işletme başına düşen 2015 yılı günlük süt ortalamaları 23
Çizelge 4.11. Şanlıurfa ilinde işletme başına düşen 2016 yılı günlük süt ortalamaları 24
Çizelge 4.12. 2016 yılı Şanlıurfa ilçelerinin ırklara göre hayvan sayısı raporu 25

SİMGELER DİZİNİ

GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TİM ÇEYŞ	Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesinde
DSYB	Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
TİM	Tarım İl Müdürlüğü
KÖY-KOOP	Köy Kooperatifi
L	Litre
KG	Kilogram
TL	Türk Lirası
DAK	Doğu Anadolu Kırmızısı
GAK	Güneydoğu Anadolu Kırmızısı
SA	Siyah Alaca
KA	Kırmızı Alaca
YGSM	Yerli Güney Sarısı Melezi
SİM	Simental
MONT	Montofon
HBS	Hayvan Bilgi Sistemi
C^o	Santigrat Derece

1. GİRİŞ

Ülkemiz coğrafi konumu, iklimi ve arazi yapısı sayesinde tarım ve hayvancılık bakımından önemli bir konuma sahiptir. Bu konumu itibariyle yıllardan beri süre gelen geleneksel hayvancılık, küçük aile işletmelerinden günümüz modern tarım ve hayvancılığın yapılmaya başlanması neticesinde varlığını zor da olsa sürdürmektedir. Geleneksel tarım ve hayvancılık küçük aile işletmeleri ile daha çok kırsal kesimde; gelir ve eğitim seviyesi düşük teknik olarak kısıtlı alanlarda yapılmaktadır.

Günümüz şartlarında yapılan hayvancılıkta ise eğitim ve refah seviyesinin artması, uygulanan tarım politikaları ve desteklemeler, verilen danışmanlık hizmetleri, kurulan ziraat fakülteleri sayesinde artan teknik personel istihdamı, alet ve ekipman sayısının giderek artması hayvancılık sektörüne katkıda bulunmuştur. Yıllardan beri yapılan bu iyileştirmelerin giderek artması hayvancılığı olumlu bir şekilde etkilemektedir.

GAP kapsamında bulunan Şanlıurfa ilinde artan nüfusa bağlı olarak hayvansal ürünlere talepte orantılı olarak artmıştır. Bu talebin artan **nüfusun ihtiyacına** yetersiz olduğu böylelikle insan beslenmesindeki hayvansal besin ihtiyacını daha çok bitkisel ürünlerden karşılama gereksinimini doğurmuştur. Hayvansal besin ihtiyacını karşılamak için süt sığırı hayvancılığın ek iş olarak değil ana meslek edinip verimi artırma yoluna gidilmelidir. Verimi arttırmanın diğer bir yolu ise bölge itibariyle hayvancılık işletmelerinin önemli giderlerinden biri olan yem bitkileri ekim alanı bakımından da avantajlı olmasıdır.

Şanlıurfa ili güneydoğu Torosların orta kısmının güney etekleri üzerindedir. İlin kuzeyinde yer alan dağlar ve yüksek tepeler genellikle güneye doğru gittikçe alçalır ve büyük ovalar güney yarısındadır. Sıra tepeler oldukça yaygın olup bunların arasında batıdan doğuya doğru sıralanan Suruç, Harran ve Viranşehir ovaları bulunmaktadır. Batıya doğru kenarları fazla uzanmış bir altıgene benzeyen Urfa'nın yüz ölçümü 18.584 km'dir. Bu, Türkiye yüz ölçümünün % 3'üne eş değerdir. Şanlıurfa karasal iklim özelliği ağır basmaktadır. Gece ile gündüz ve yaz ile kış

ortalama sıcaklıkları arasında büyük farklar vardır. Yıllık sıcaklık farkı bazen 40^0C aşar. En sıcak ay temmuz'da sıcaklık bazen 46^0C ulaşır. En soğuk ay olan şubat ta ise sıcaklığın sıfırın altına düştüğü görülmektedir. İlin yaygın bitki örtüsü steptir. Şanlıurfa ilinde genel olarak tarım alanlarının dağılışına bakıldığında, yer şekillerin oluşumuna bağlı olarak plato yüzeyindeki düzlüklerde ve güneydeki ovalarda kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan yoğunlukları itibariyle doğu, orta ve batı olmak üzere üç kuşak şeklinde sıralanmaktadır. Toprak yapısı killi-tınlı ve tınlıdır (Anonim, 2006).

TÜİK verilerine göre 2015 yılı Aralık ayı sonu itibariyle Türkiye'de sığır sayısı 13 milyon 994 bin baş, koyun sayısı 31 milyon 508 bin baş, keçi sayısı ise 10 milyon 416 bin baştır. Toplam süt üretimi 2015 yılında 18 milyon 655 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın %90,8'ini inek sütü, %6,3'ünü koyun sütü, %2,6'sını keçi sütü ve %0,3'ünü ise manda sütü oluşturmaktadır (TÜİK, 2015). Bu verilere göre Türkiye'de hayvancılıkta hayvan varlığı olarak en fazla koyun, süt verimi bakımından ise inek sütü ön plandadır.

TÜİK 2015 yılı verilerine göre Şanlıurfa İlinde toplam yerli sığır varlığı 70,932 baş sağılan hayvan sayısı 25,284 baş ve elde edilen süt miktarı ise 31,479 tondur. Diğer taraftan toplam kültür ırkı sığır varlığı 41.908 baş, sağılan hayvan sayısı 18.184 baş ve elde edilen süt miktarı ise 66,735 tondur. Ayrıca, toplam melez sığır varlığı 108,616 baş sağılan hayvan sayısı 43,007 baş ve elde edilen süt miktarı ise 115,000 tondur (TÜİK, 2015). Bu verilere göre ise Şanlıurfa İlinde hayvan varlığı, sağılan hayvan sayısı ve süt miktarı bakımından melez ırkı daha fazla bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Şanlıurfa ili Merkez ve İlçeleri (Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Eyyubiye, Halfeti, Haliliye, Harran, Hilvan, Karaköprü, Siverek, Suruç, Viranşehir) mevcut Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine kayıtlı süt sığırı işletmelerinden, işletme hayvan varlığı, ırk dağılımı, büyüklüklerine göre işletme varlığı, yıllara göre suni tohumlama verileri, süt desteklemeleri, tohumlama desteklemeleri, buzağı desteklemeleri gibi veriler ışığında işletmelerin durumları değerlendirilip, sorunlar ve eksiklikler tespit edilerek, bu sorunların çözümü için

önerilerde bulunulmuştur. Bunların yapılması ile işletmelerin karlılığının artırılması ve hayvancılığın geliştirilmesi yanında Şanlıurfa ve Türkiye ekonomisine de katkı sağlanmaya çalışılacaktır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bozkurt (2005), tarafından yürütülen bir çalışmada Şanlıurfa ilinde hayvancılığın genel yapısı ve süregelen sorunlara yönelik çözüm bulunması amaçlanmıştır. Çalışmada iki farklı yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemler Şanlıurfa Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi'nde (TİM ÇEYŞ) tarımsal yayım çalışmalarını yöneten ve yürüten elemanlar ile Şanlıurfa ili Merkez ilçeden seçilen örnek köylerdeki süt sığırı üreticilerden oluşmuştur. Şanlıurfa il ve ilçelerine bağlı toplamda 25 köyden 98 yetiştirici ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda yayım faaliyetlerinin yetiştiriciye yeterince aktarılmamasının sebepleri üzerinde durulmuştur. Üreticilerin hayvanların soy kütüklerine dair bilgileri tutma alışkanlıklarının olmadığı tespit edilmiştir. Hayvanlarını sigorta yaptıran üreticilerin bulunamadığı ve üreticilerin büyük bir çoğunluğunun ise böyle bir durumdan haberdar olmadıkları tespit edilmiştir.

Nizam (2006), araştırmasında, Aydın ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'ne kayıtlı 1429 işletmeye tesadüfî örnekleme yöntemi ile seçilen 100 işletme ile anket çalışmasını yapmıştır. Bu 100 işletmenin 60 tanesi 2 – 10 baş, 23 tanesi 11 – 20 baş, 17 tanesi de 21 ≥ baş hayvan varlığına sahip işletmelerdir. Sırasıyla bu işletmeler 1., 2. ve 3. grup işletmeler olarak adlandırılmışlardır. İncelenen işletmelerden 40 tanesi herhangi bir kredi kullanmazken, 60 işletme kredi kullandığı tespit edilmiştir. Bu 60 işletmenin 37'si banka kredisi, 10 tanesi kooperatif kredisi, 13 tanesi ise ikisini birden kullandığı sonucuna varmıştır.

Soyak (2006), tarafından, Tekirdağ ilinde süt sığırcılığının genel durumu ve sorunları incelenmiştir. Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak Tekirdağ ili Merkez, Malkara, Muratlı, Şarköy, Çerkezköy ve M. Ereğlisi ilçelerine bağlı süt sığırı işletmelerinin kalitatif ve kantitatif özellikleri çalışmanın araştırma materyalini oluşturmaktadır. Ankette yetiştiricinin okuryazarlık durumu, barınak koşulları, işletmede bulunan hayvan sayıları, kaliteli çiğ süt üretimi, ahır yapısı, üretici örgütlerinin ildeki potansiyeli ve destekleme hak edişleri gibi bilgiler

kullanılmıştır. Anket sonucunda Tekirdağ ilinde çiftçilerin %59'unun ilkokul, %29'unun ise lise ve üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. İşletmelerdeki hayvan varlığı dağılımında %69'u 1-15 baş, %14'ü 15-40 baş ve %4'ü 40-100 baştır. İşletmelerin genelinde süt soğutma tankının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tandoğan (2006), çalışmasında Afyonkarahisar ilinde süt sığırı yetiştiriciliği yapan işletmelerin pazarlamada karşılaştıkları sorunların iyileştirilmesi amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada, Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Birliği'ne üye 78 yetiştiriciye ulaşılmış ve bir yıllık üretim kayıtlarından tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen işletmelerden veri elde edilerek anket çalışması yapılmıştır. Anket yapılan bu işletmeler hayvan varlıklarına göre; 1-15 baş süt sığırı 22 işletme küçük, 16-35 baş süt sığırı 41 işletme orta, 36 ve üzeri baş süt sığırına sahip 15 işletme ise büyük gruplar olarak tasniflendirilmiştir. İşletmelerde toplam gelirlerin % 52.68'lik oranı ile süt üretiminin ilk sırada olduğu tespit edilmiştir. Bunu % 40.83 ile envanter kıymet artışı, % 6.49 ile buzağı gelirinin olduğu saptanmıştır. Yetiştiriciler içinde bulundukları koşulları iyi şekilde değerlendirdiklerinde en iyi işletmenin büyük grup (36 ve üzeri baş süt sığırına sahip 15 işletme) olduğu belirlenmiştir.

Yılmaz (2006), Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Projeleri bünyesinde süt sığırı yetiştiriciliği yapan bazı tarımsal kalkınma kooperatiflerindeki süt sığırlarının süt verim özellikleri mevcut işletmelerin yapısal durumlarının belirlenmesinde kullanılmıştır. Çalışma materyalini mevcut damızlık süt sığırı yetiştiriciliği yapan işletmelerde yapılan 45 soruluk anket çalışması oluşturmuştur. Araştırma kapsamındaki işletmelerde bulunan düvelerin ilk tohumlama yaşı dikkate alındığında, yetiştiricilerin %77.60'ı düvelerini 15-18 aylık yaşta, %13.60'ı 18 aylık yaştan büyükken geri kalan %8.80'inde 12-15 aylık yaştayken tohumladıkları tespit edilmiştir.

Tatar (2007), Ankara ve Aksaray ilinde bulunan Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye yetiştiricilerin işletmelerinde mevcut sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini araştırdığı çalışmasında toplamda 204 yetiştirici ile birebir anket çalışması yapmıştır. Yapılan anketlerde Ankara ve Aksaray illerinde yetiştiricilerin

%63.0, %76.0'ı ilkokul, %14.5 ve %1.4'ünün yüksekokul mezunu olduğu ve %75'inin sadece çiftlikle uğraştığı sonucuna varılmıştır. Ankara ve Aksaray ilinde DSYB'ye kayıtlı yetiştiricilerin işletme başına mevcut hayvan varlıkları sırasıyla %13.2 ve %9.7 baş olduğu tespit edilmiştir. İşletmede ağırlıklı olarak Siyah Alaca - Siyah Alaca Melezi az da olsa Simental -Simental Melezi, Esmer ve Esmer Melezi hayvanlar mevcuttur. Yonca ve silajlık mısır yem bitkileri olarak kullanılmaktadır. İşletmelerde kullanılan saman oranı Ankara'da %88.7 ve Aksaray'da %98.6'dır.İşletmede bulunan süt sığırlarının kızgınlık takibini %40 oranda hayvan sahipleri yapmaktadır. İşletmelerde gebe hayvanlar son üç ay sağılmayıp kuru dönemde doğuma kadar bekletilmektedir. Ankara ve Aksaray illerinde birlik ana sözleşmesini okuyup bunu işletmede uygulayanların oranı sırası ile %35.5 ve % 18.3 olduğu tespit edilmiştir. Anket sonucunda yetiştiricilerin en fazla ihtiyacının süt fiyatlarının arttırılması ve ucuz yem temini olurken, Birliklere çok fazla ihtiyaç duyulmadığı sonucuna varılmıştır.

Önal ve ark. (2008), Edirne ilinde bulunan ve rastgele olarak seçtikleri 57 yetiştirici ile bire bir görüşerek yaptıkları anket çalışmasında işletmelerin genel yapısı, ahır şartları, alet ve teçhizatları, üretilen süt ve süt ürünlerinin pazar koşullarının durumu ve yetiştiricilerin beklentilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Edirne ili DSYB üyelerinin genelinin okuryazar olduğu belirlenmiştir. Yetiştiricilerin %47,4'ünü yaşamını sürdürmek için geri kalan kısmını ise ek gelir maksadı ile süt sığırcılığı yapmaktadır. Bu işletmelerin %96,5'lik kısmının aile işletmesi olduğu ve bu işletmelerin %33,3'ünde 21-30 baş hayvan varlığı olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin genelinde makinalı sağım yapıldığı ve hayvan başına günlük ortalama süt veriminin 20-25 litre olduğu tespit edilmiştir.

Kınay (2008), araştırmasında İzmir Tire'de 1800 ortağı bulunan süt kooperatifinde işletmelerin mekanizasyon çalışmalarında kooperatif ortağı olmanın sağladığı faydalar üzerinde bir çalışma yürütmüştür. Örnekleme yönteminde 70 işletme temel alınarak anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anket çalışmalarında hayvan varlıkları, işletmelerdeki alet ve ekipmanlar 3 gruba ayrılıp hayvan başına üretilen süt miktarı, sağım, yemleme ve ahır hijyeninde kullanılan sistemler dikkate

alınmıştır. Araştırma sonucunda ziyaret edilen işletmelerin genelinde işçi gücünden de yararlandıkları ve ahır hijyeninin ise yetersiz olduğu görülmüştür.

Akkuş (2009), Konya iline bağlı 31 ilçede toplamda 391 adet işletme sahipleriyle görüşerek yaptığı araştırma da süt sığırcılığı yapan işletmelerin ahır yapısı, yetiştirme koşulları, pazar durumları, yem bitkileri üreticiliği, süt ve süt ürünlerinin üretim ve işleme durumlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda düvelerin tohumlamada kullanma yaşının ortalama 16.35 ay, işletme başına sığır varlığının 14.22 baş, ortalama süt verimlerinin 15.08lt, verasyonda günlük kullanılan karma yem miktarının 7.73 kg olduğu tespit edilmiştir. Yetiştiricilerin %23.74'ü işçi gücüne ihtiyaç duyarken %66.67'si ise yalnızca traktörden faydalandığı tespit edilmiştir. Süt sığırcılığı yapılan işletmelerin %28.29'u geleneksel yöntemlerden kalma bilgilerden yararlanırken %71.71'i ise değişime açık olup modern yöntemlerden yararlandığı ortaya çıkmıştır.

Yüksel (2009), Çanakkale Merkez ilçesinde süt sığırı yetiştiriciliği yapan işletmelerin tarımsal yeniliklere bakışı ile Köy-Koop'a üye olan ve üye olmayanların belirlenmesi amacı ile bir çalışma yürütmüştür. Çalışmasında; işletme sahiplerinin yaşadığı ekonomik sıkıntılar, örgütlenme bilincinin henüz kavranamaması, yetiştiricilerin tarım fuarlarına katılım oranları, TİM ve üretici örgütlerinin işletme ziyaretlerinde yetersiz olması ve son olarak yetiştiricilerin tarımsal yeniliklerde haber alma kaynaklarına dilediğince ulaşamaması gibi nedenler saptanmıştır.

Öztürk (2009), tarafından, Mardin ili ve dokuz ilçesinde süt sığırcılığı yapılan toplamda 65 işletmeler ile birebir anket yapılmak suretiyle bir çalışma yürütmüştür. Çalışma sonucunda il ve ilçelerde barınak sistemlerin yetersiz olduğu, süt verimlerin düşük olduğu, pazarlama olanaklarının yetersiz olduğu, yetiştiricilerin eğitim seviyelerin düşük olduğu, üretici birliklerinin ise amacı doğrultusunda hizmet veremediği sonucu çıkmıştır. Bununla birlikte hayvan barınaklarının %67.74'ü açık, %32.26'sı kapalı tiptir. İşletmelerin%69.64'ünde altlık kullanılmamaktadır. Ayrıca çiftçilerin eğitim durumları yetersiz olup, ancak % 40'lık kesiminin okuryazar olduğu tespit edilmiştir.

Arslan (2012), tarafından yürütülen bir çalışma da Van iline bağlı Muradiye ilçesinde süt sığırcılığı işletmelerinin ahır planlama, barınak düzenleme ve işletmelerin genel yapısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan veri seti Muradiye Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğünden alınmıştır. Alınan bu verilerden 20 yetiştiriciye anket çalışması yapılmış olup bölge şartlarına adapte olan 50-100 baş süt sığırcılığı yapacak olan yetiştiricilere tavsiyelerde bulunulmuştur. Çalışmada kullanılan ahırların %70'lik kısmında hayvan başına düşen alan yetersizdir. Bu durum hayvan sayısını ve beraberinde kârlılığı artırmak isteyen yetiştiricilerin önünde önemli bir sorun olmaktadır. Gelişme olanağı olan işletmelerin yapacakları tadilat çalışmaları bu alan gereksinimlerini karşılamaları hayvan verimi, konforu, yemleme ve bakım kolaylığı açısından gereklidir. Ahırların maliyet kaygısıyla yapılmayıp uzun vadeli planlanması ve çok yönlü irdelenmesi olası can ve mal kayıplarını engelleyebilir. Barınak içerisinde biriken zararlı gaz, toz ve nemin ortamdan uzaklaştırılmaması hayvanlar da solunum yolu hastalıklarına, verim kayıpları ve gelişme geriliğine neden olmaktadır. Ayrıca ahırın yapımında kullanılan yapı malzemesinin ömrünü de kısaltmaktadır.

Şeker ve ark. (2012), çalışmalarında Muş ili merkezinde sığır yetiştiricilerinin özelliklerini, işletmelerin yapısal durumunu ve işletme alanındaki bazı problemlerin belirlenmesi için toplamda 125 işletme ile yapılan anket çalışması yürütmüşlerdir. İşletmelerin, %13 1-5 baş, %43.5 oranında 6-10 baş ve %43.5 oranında ≥11 baş ve üzeri büyükbaş hayvana sahiptir. İşletmelerdeki hayvanların %46.9'unun yerli, %37.2'sinin melez ve %15.9'unun kültür ırkı olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerde kültür ırkı olarak çoğunlukla Esmer ırk (%70.3) yetiştiriciliği tercih edildiği tespit edilmiştir. Yetiştiricilerin %46.0'sı ineklerini sütten kendiliğinden kesilene kadar sağdıklarını, %30.4'ü inek başına ortalama günlük 3.0-5.0 kg, %3.2'si ise 15 kg ve daha fazla süt elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Hayvanların %50.7 oranında ayak ve tırnak, %13.7 oranında mastitis ve %13.7 oranında yavru atma problemleri yaşadıkları beyan edilmiştir. Sonuç olarak, Muş ilçe merkezi ve köylerindeki sığırcılık işletmelerinin büyük çoğunluğunun 6-10 baş ve üzeri sığıra sahip olduğu, kültür ırklarından Esmer ve Simental ırkın daha çok tercih edildiği, sığır barınaklarının genellikle müstakil olduğu, işletmede altlık kullanımından yapı

malzemesi tercihine, ineklere kuru dönem uygulamasından hayvan ve barınak hijyenine kadar birçok konuda modern yetiştiricilik için koşulların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, işletmelerin başlıca problemleri yem ve yem hammaddelerinin pahalı oluşudur. Pazarlama problemleri de buna dahil edilebilir. Yetiştiricilerin yetkililerden beklentileri ise kredi, veteriner hekimlik hizmeti ve pazarlama konularında destek şeklinde belirlenmiştir.

Boz (2013), tarafından hazırlanan çalışmada Doğu Akdeniz Bölgesi'nde (Kahramanmaraş, Adana, Hatay, Osmaniye) süt sığırcılığı yapan işletmelerin sorunlarını belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın verilerini Doğu Akdeniz Bölgesi'nden tabakalı tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 160 süt sığırı işletmecisi ile yüz yüze görüşerek elde etmiştir. İşletmelerin sosyoekonomik özellikleri, süt sığırcılığı ile ilgili uygulamaları, süt sığırı sayısında son yıllarda yaşanan değişim ve bunun nedenleri, süt sağımında dikkat edilen konular, işletmede kayıt tutma ve süt sığırcılığında yaşanan sorunlar araştırmada ele alınan belli başlı özelliklerdir. Araştırma bulgularına göre işletmelerde süt sığırı hayvan varlığı sayısında bir düşüş olmuştur. Bölge genelinde süt sığırcılığı işletmelerinde yaşanan en önemli sorunlar yem fiyatlarının giderek artması ve hayvancılığa verilen desteklerin yetersiz olmasıdır.

Özsayın (2014), Çanakkale ili Biga ilçesinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin hayvan sağlığı koruma hizmetlerinden ne kadar yararlandığı ve bunun işletmeye ne kadar yarar sağladığını araştırdığı çalışmada, şansa bağlı olarak seçilen 179 işletme ile birebir anket yapılmıştır. Araştırma sonucunda Biga ilçesinde süt sığırcılığı yapan yetiştiricilerin hayvan sağlığı koruma hizmetlerinden yararlanmaları durumunda bunun işletme üzerine olumlu etkilerinin olduğu saptanmıştır.

Hozman (2014), Sivas ili başta olmak üzere Merkez, Suşehri, Zara, Hafik ve Yıldızeli ilçelerine bağlı Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye yetiştiricilerin işletmelerinin yapısal durumu, sorunları, yetiştiricilerin eğitim seviyeleri ve mevcut hayvansal üretim artışları doğrultusundaki eğilimleri üzerine bir araştırma yürütmüştür. Araştırmada toplamda 133 yetiştirici ile yüz yüze anket çalışması

yapılmıştır. Araştırma sonucunda yetiştiricilerin %97'sinin eğitimli olduğu saptanmıştır. Bu işletmelerin %91.7'sinde yem olarak samanı tercih ettikleri belirlenmiştir. Aynı zamanda bu işletmelerde %60.15'ten fazla ve az süt veren süt sığırlarına aynı miktarda yem verildiği tespit edilmiştir.

Bakır ve ark. (2014), çalışmalarını Yalova ilindeki süt sığırcılığı işletmelerinin yem ve besleme alışkanlıklarına hayvan sayısı ve yetiştiricilerin eğitim seviyesinin etkilerini belirlemek amacı ile yürütmüşlerdir. Araştırmanın materyalini Yalova ilinde şansa bağlı olarak seçilen 324 adet süt sığırı işletmesinde yapılan anket çalışma verileri oluşturmaktadır. Verilere SPSS 20.0 paket programında crostabb analizi edilerek ki kare testi uygulanmıştır. İşletmelerde en çok kullanılan kaba yem karışımı çayırotu+saman olup eğitim seviyesi ilkokul olan yetiştiricilerin bu karışımı kullanım oranı % 50.0 eğitim seviyesi orta okul olanlarda %27.2 ve eğitim seviyesi lise+ olanlarda % 35.1 olarak bulunmuştur. Hayvan sayısı az olan yetiştiricilerin aynı yem karışımını % 50.0 oranında kullanırken, hayvan sayısının artışına paralel olarak bu yem karışımını kullanım oranı %25.5 gerilemiştir. Hayvan sayısı kaba yem karışımını önemli ($P<0.01$) düzeyde etkilemiştir. Kesif yem kullanımı eğitim seviyesine göre değişiklik göstermektedir. 4-6 kg kesif yem kullanım oranı eğitim seviyesi ilkokul olan işletmelerde % 48.5 iken, eğitim seviyesi orta olanlarda % 43.8 ve eğitim seviyesi lise+ olanlarda % 38.9'a gerilemiştir. 7-9 kg yem kullanımında ise ters bir ilişki olup, eğitim düzeyi arttıkça kesif yem kullanım oranı yükselmektedir. İşletmelerde yem bitkisi ekimi hayvan sayısı tarafından önemli ($P<0.05$) düzeyde etkilemiştir. Hayvan sayısı 5< olan işletmelerde yem bitkisi ekim oranı % 48.0 iken, bu oran hayvan sayısının artmasıyla birlikte %74.1'e yükselmektedir. İşletmelerde silaj kullanımını işletme sahiplerinin eğitim düzeyi ($P<0.05$) ve hayvan sayısı ($P<0.01$) önemli düzeyde etkilemiştir.

Aşkan (2015), tarafından yürütülen bir araştırma da Bayburt, Erzurum ve Erzincan illerini kapsayan TRA1 Düzey-2 bölgesinde süt sığırı yetiştiriciliği yapan işletmeler üzerine odaklanılmıştır. Oransal örnek hacminden yararlanılarak toplamda 182 yetiştirici ile birebir anket yapılmıştır. Yetiştiricilerin ekonomik analizleri sonucu sermayeleri ele alınmış buna bağlı olarak da aktif-pasif denkliği

hesaplanmıştır. Yapılan bu çalışmada üç ilde bulunan işletmelerin TRA1 bölgesi sonucu süt fiyatı ortalamaları hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucunda Bayburt, Erzincan, Erzurum ve TRA1 bölgesinde teşvik alan işletmelerin ortalama süt maliyetleri sırası ile 0.616, 0.545, 0.600 ve 0.593TL/kg ve teşvik almayan işletmelerin ortalama süt maliyetleri sırası ile 0.877, 0.717, 0.859 ve 0.820 TL/kg olarak hesaplanmıştır. Yem giderleri ve yem fiyatlarının giderek artışı, sütten elde edilen kazancın tüm yıl boyunca sabit kalmayıp dalgalanmalar yaşaması ve pazarlama konularında kooperatiflerin yetersiz kalması gibi nedenlerle TRA1 bölgesinde yetiştiricilerin üretim sonucu kar sağlayamadıkları saptanmıştır.

Bahat (2015), Sakarya iline bağlı Karasu ilçesinde şansa bağlı seçtiği 150 yetiştiricinin işletmelerinde bulunan yönetim sorunları ve mevcut sorunlarını incelemiştir. Araştırmasında işletmeler 2-10 baş süt sığırı olanlar küçük ölçekli, 11-20 baş süt sığırı olanlar orta ölçekli, 21 baş ve üzeri süt sığırına sahip işletmeler ise büyük ölçekli işletmeler olarak değerlendirilmiştir. Yetiştiricilerin çoğu hayvan beslemede kendilerini yetersiz görmektedir. Bu nedenle hayvancılık eğitimine katılım gösteren yetiştiriciler kendi seviyeleri doğrultusundaki eğitimlere ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir.

Pirinççi (2015), tarafından Adana İli Pozantı İlçesinde 2014-2015 üretim yılında süt sığırcılığı yapan işletmeler ile bu çalışmayı ele almıştır. Büyükbaş hayvan varlığına göre, tesadüfî tabakalı örnekleme yöntemini kullanmış ve Tarım İlçe Müdürlüğü ile yerel idarecilerin verilerini de dikkate alarak toplamda seçilen 80 süt sığırı işletmesi ile çalışmayı yürütmüştür. Çalışmasında, süt sığırcılığı yapan işletmelerin yapısı, pazarlama sorunları, üretim sırasında işletmelerin avantajlı ve dezavantajlı yönlerinin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Bölgede hayvanların çoğunluğunun otlatmaya çıkarıldığı, %13.8 oranında hayvanların meraya hiç çıkartılmadığını tespit etmiştir. İşletmelerde hayvancılıkla ilgili kayıtları tutma konusunda geri oldukları, kayıt tutmanın yetiştiriciler arasında öneminin bilinmediğini saptamıştır. İşletmelerde sağımın çoğunlukla elle yapıldığı %20'sinde seyyar makine ile yapıldığını saptamıştır. İşletmelerde hayvanların çoğunun sadece

boğa kullanarak gebe kaldıkları, %26.2'sine de suni tohumlama yapıldığı ve döl tutma problemlerinin de çok az olduğunu tespit etmiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın materyalini Şanlıurfa'da faaliyet sürdüren DSYB'den ve Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünden temin edilmiş veriler oluşturmuştur. Veriler 2006-2016 yılları aralığını ve Şanlıurfa'nın 13 ilçesini kapsamakta olup, işletme hayvan varlığı, ilçe bazlı ırk dağılımı, yapay tohumlama ve desteklemeler ile ilgili sayısal bilgilerden oluşmaktadır. İncelenen işletmeler hayvan varlığı bakımından 5-20 baş, 21-50 baş, 51-100 baş ve 100 baş üzeri olan işletmeler şeklinde dört farklı gruba ayrılmıştır. Verilerin analizinde SAS (2000) istatistik paket programındaki PROC FREQ ve PROC MEANS komutları kullanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Şanlıurfa İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Kayıtlı Hayvan Varlığı

Şanlıurfa ili DSYB'ye kayıtlı hayvan varlığı bakımından ele alındığında en fazla işletme sayısının Viranşehir ilçesinde olduğu en az işletme sayısının ise Birecik ilçesinde olduğu saptanmıştır. Süt sığırı sayısının en fazla bulunduğu ilçe Viranşehir, en az süt sığırı sayısının bulunduğu ilçenin ise Haliliye olduğu görülmektedir. DSYB'ye kayıtlı toplam hayvan sayısının en fazla bulunduğu ilçeler ise sırasıyla Viranşehir, Eyyubiye ve Ceylanpınar'da olduğu görülmekle beraber en az toplam hayvan sayısının ise Haliliye ilçesinde olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.1.).

Çizelge 4.1. Şanlıurfa ili damızlık sığır yetiştiricileri birliğine kayıtlı hayvan varlığı (Baş)

İlçe	İşletme	%	İnek	Düve	Dişi Dana	Dişi Buzağı	Toplam	%
Akçakale	24	2.30	1,122	342	52	23	**1,563**	5.96
Birecik	17	1.63	380	176	42	30	**645**	2.46
Bozova	19	1.82	1,114	418	33	49	**1,633**	6.22
Ceylanpınar	46	4.40	1,678	867	273	191	**3,055**	11.64
Eyyubiye	149	14.26	2,339	629	99	89	**3,305**	12.59
Haliliye	49	4.69	122	14	18	4	**207**	0.79
Halfeti	31	2.97	358	44	5	1	**439**	1.67
Harran	71	6.79	1,331	437	68	43	**1,950**	0.74
Hilvan	41	3.92	573	209	50	42	**915**	3.49
Karaköprü	179	17.13	1,935	545	112	54	**2,825**	10.77
Siverek	59	5.65	1,103	267	54	48	**1,531**	5.83
Suruç	73	6.99	772	186	51	10	**1,092**	4.16
Viranşehir	287	27.46	4,840	1162	260	539	**7,088**	27.01
Toplam	**1,045**		**17,667**	**5,296**	**1,117**	**1,123**	**26,248**	

4.2. İlçelere Göre Gruplandırılmış İşletme Sayıları

Şanlıurfa DSYB'ye kayıtlı işletme sayıları bakımından gruplara ayrıldığında 5-20 baş,21-50 baş,51-100 baş hayvan sayısının en fazla bulunduğu ilçe Viranşehir'de olduğu saptanmıştır. 100 baş üzeri olan hayvan sayısının en fazla bulunduğu ilçe ise Eyyubiye ilçesi olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte Şanlıurfa ili bütünüyle ele alındığında 5 ila 20 baş hayvan barındıran işletmelerin tüm işletmeler içindeki payı %75.6 olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4.2.).

Çizelge 4.2. İlçelere göre gruplandırılmış işletme sayıları

İLÇE	5-20 BAŞ	21-50 BAŞ	51-100 BAŞ	100 BAŞ+	TOPLAM
Akçakale	15	2	-	4	**21**
Birecik	12	-	-	1	**13**
Bozova	6	4	3	3	**16**
Ceylanpınar	34	-	-	1	**35**
Eyyubiye	71	12	2	6	**91**
Halfeti	4	-	-	-	**4**
Haliliye	93	7	2	5	**107**
Harran	23	1	2	-	**26**
Hilvan	47	5	3	3	**58**
Karaköprü	23	5	1	1	**30**
Siverek	26	17	1	1	**45**
Suruç	9	4	2	1	**16**
Viranşehir	201	64	16	3	**284**
TOPLAM	**564**	**121**	**32**	**29**	**746**
%	**75.60**	**16.22**	**4.29**	**3.89**	

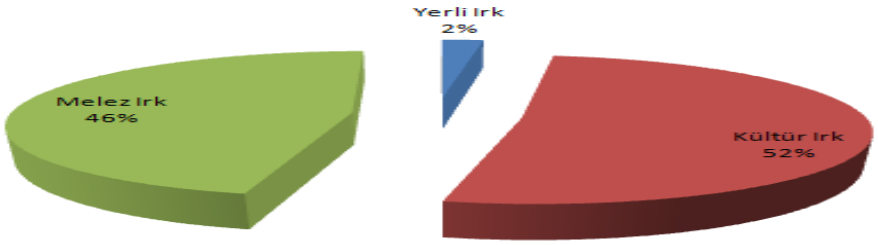
4.3. Şanlıurfa İlinde Irk Bazında Hayvan Sayıları

Şanlıurfa ili DSYB'ye kayıtlı hayvanlar ırk bakımından sıralandığında % 39. 05'lik payla en fazla ırk Siyah Alacadır. Bunu sırasıyla, Siyah Alaca Melezi, Simental Melezi ve Simental ırkları takip etmiştir (Çizelge 4.3.). Siyah Alaca ırkı ve melezlerinin ilde en fazla bulunmasının nedeni uygulanan tarım politikaları, ırkın

genetik yapısı itibariyle süt veriminin yüksek olması ile ırkın bölgenin iklimi ve coğrafi şartlarına adapte olması ile açıklanabilir. Yerli, kültür ve melez olarak ele alındığında Şanlıurfa ilinde yetiştiriciliği yapılan süt sığırlarının yüzdelik olarak dağılımı ise sırasıyla % 2, % 52 ve % 46 olarak belirlenmiştir (Şekil 4.1.).

Çizelge 4.3. Şanlıurfa ilinde ırk bazında hayvan sayıları

Irk	**İnek**	**Düve**	**Dişi Dana**	**Dişi Buzağı**	**Toplam**	**%**
Boz Irk M.	1	-	4	-	**5**	**0.02**
Brown Swiss	97	70	5	2	**174**	**0.55**
Brown Swiss M.	517	93	114	27	**751**	**2.38**
Charolais	3	-	-	-	**3**	**0.01**
Charolais M.	3	5	2	1	**11**	**0.03**
D.A.K.	4	-	-	-	**4**	**0.01**
D.A.K M.	7	-	1	-	**8**	**0.03**
G.A.K.	172	39	48	1	**260**	**0.82**
G.A.K M.	428	121	104	127	**780**	**2.47**
Jersey M.	4	-	-	-	**4**	**0.01**
Kırmızı Alaca	42	18	1	2	**63**	**0.20**
K.A. M.	469	193	35	14	**711**	**2.25**
Siyah Alaca	9.010	2.417	471	430	**12.328**	**39.05**
Siyah Alaca M.	4.940	1.292	867	222	**7.321**	**23.19**
Simental	2.055	866	313	428	**3.662**	**11.60**
Simental M.	2.101	915	865	347	**4.228**	**13.39**
Y. G. S.	93	15	15	-	**123**	**0.39**
Y. G. S. M.	184	46	26	5	**261**	**0.83**
Yerli Kara	314	13	13	1	**341**	**1.08**
Yerli Kara M.	330	96	46	58	**530**	**1.68**
Şanlıurfa DSYB'ye Kayıtlı Toplam Hayvan Sayısı					**31.567**	

Şekil 4.1. Şanlıurfa ili DSYB'ye kayıtlı ırkların yüzdelik dağılımı

4.4. Şanlıurfa İlinin Yıllara Göre Hak Etmiş Olduğu Desteklemeler

Şanlıurfa ili DSYB'ye kayıtlı süt sığırı işletmelerinin son 4 yıl içerisinde almış olduğu desteklemelerin değerlendirilmesinde; toplam başvuru sayısı ile bunun yanında süt, anaç ve buzağı desteklemesinden faydalananlar ve destekten faydalanmayanlar ele alınmıştır. Destekleme başvuru sayısının yıl itibariyle azalış gösterdiği saptanmıştır. Destekleme başvuru sayısının giderek azalması doğal olarak destek alanların sayısını azaltmıştır. Destek alamayanların sayısının ise dalgalanmalara sebep olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi hayvan güncellemelerinde kulak küpesi olmayan ve HBS'ye kayıtlı hayvanların işletmede bulunmaması destek alanların sayısında azalışa neden olmaktadır. Çizelge 4.4.'de görüldüğü gibi toplam anaç desteğinin verilen yıllar itibariyle azaldığı tespit edilmiştir. Toplam buzağı desteğinde yıllar içerisinde dalgalanmaların olduğu görülmüştür. Toplam süt desteğinde ise son yılda azalma olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.4.).

Çizelge 4.4. Şanlıurfa ilinin yıllara göre almış olduğu desteklemeler

	2012	**2013**	**2014**	**2015**
Başvuru Sayısı	13.920	11.464	10.585	**9.478**
Destek Alan	12.657	9.697	7.116	**6.009**
Destek Alamayan	1.263	1.767	3.469	**3.469**
Toplam Anaç Desteği(TL)	3.076.515	2.729.745	2.133.645	**2.131.511**
Toplam Buzağı Desteği(TL)	77.267	117.020	81.193	**102.077**
Toplam Süt Desteği(TL)	**552.067**	**956.214**	**1.025.734**	**916.006**

4.5. Şanlıurfa İlinde Ay ve Yıl İtibariyle Kayıtlı Yapay Tohumlama Sayıları

Şanlıurfa DSYB'ye kayıtlı yapay tohumlama sayılarının ay ve yıl içerisinde dalgalanmalar görüldüğü tespit edilmiştir. Bunun nedeni usulüne uygun yapılmayan tohumlamaların denetim sonucunda düşürülmesi ve yapay tohumlamadaki başarı oranının düşük olmasıdır. En fazla yapay tohumlamanın yapıldığı yılların 2012 ve 2013 yılları olduğu belirlenmiştir. En az yapay tohumlamanın yapıldığı yıllar ise 2009 ve 2016 yılları olduğu saptanmıştır. (Çizelge 4.5.).

Çizelge 4.5. Şanlıurfa ilinde ay ve yıl itibariyle kayıtlı yapay tohumlama sayıları

Yıl / Ay	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ocak	456	798	866	432	435	247	1,410	232	445	237	66
Şubat	418	709	626	368	403	260	339	134	399	181	317
Mart	440	850	758	469	498	193	267	230	825	240	586
Nisan	597	888	545	463	448	399	621	365	410	554	536
Mayıs	713	905	538	401	802	63	418	331	360	514	425
Haziran	533	626	441	349	494	182	525	475	594	537	350
Temmuz	519	741	473	380	266	647	381	605	678	550	482
Ağustos	511	508	411	364	331	453	310	900	1,108	775	486
Eylül	668	619	341	323	659	941	924	1,805	1,553	854	535
Ekim	634	364	357	352	950	751	2,450	1,477	1,078	1,649	251
Kasım	560	967	468	389	1,014	709	4,194	1,872	1,768	1,043	305
Aralık	555	488	514	693	737	2,514	5,731	3,572	1,438	2,569	-
Toplam	6.604	8.463	6.338	4.983	7.037	7.359	17.570	11.998	10.656	9.703	4.340

4.6. Şanlıurfa İlinde Belge Alabilecek Durumda Satılabilir Gebe Düve Sayıları

Şanlıurfa ili DSYB'ye kayıtlı mavi sertifikaya[1] sahip olan gebe düvelerin satışa sunulacak hayvan sayısı altı ilçemizde mevcut olduğu belirlenmiştir. Bu sertifikayı almaya hak kazanan en fazla gebe düve sayısının Karaköprü ilçesinde olduğu tespit edilmiştir. Toplamda mavi sertifikaya sahip olan 31 baş gebe düve hayvan sayısı bulunmaktadır (Çizelge 4.6.).

Çizelge 4.6.Şanlıurfa ilinde belge alabilecek durumda satılabilir gebe düve sayısı (Baş)

İLÇE	**DÜVE SAYISI**
Akçakale	-
Birecik	8
Bozova	3
Ceylanpınar	1
Eyyubiye	8
Halfeti	-
Haliliye	2
Harran	-
Hilvan	-
Karaköprü	9
Siverek	-
Suruç	-
Viranşehir	-
TOPLAM	**31**

4.7. Şanlıurfa İlinde Hayvan Sayım Raporu

Şanlıurfa İli DSYB'ye kayıtlı hayvan sayım raporunda soy kütük ve ön soy kütük hayvan sayıları bulunmaktadır. Soy kütük DSYB'ye kayıtlı aktif üyeleri ön soy kütük ise DSYB'ye aday kayıtlı olmayan üyeleri teşkil etmektedir. Hayvan sayım raporuna bakıldığında toplam soy kütük sayısının toplam ön soy kütük sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.7.).

[1]Mavi sertifika saf ırk hayvanlardır. Mavi sertifika damızlık düve sahibi olmak devamlı olarak süt primi alınmış ana ineğin kayıtlarına bağlıdır. Mavi sertifika alınabilmesi için damızlık düvenin 2 generasyon ana ve baba kayıtlarının olması gerekmektedir

Çizelge 4.7. Şanlıurfa ilinde hayvan sayım raporu (Baş)

Nevi	Soy kütük	Ön Soy kütük
İnek	17,680	3,099
Düve	5,286	914
Dişi Dana	1,118	1,812
Dişi Buzağı	1,125	540
Toplam	**25,209**	**6,365**

4.8. Şanlıurfa İlinde 2015 Yılı İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Aylık Süt Ortalamaları (kg)

Şanlıurfa ili DSYB'ye kayıtlı ilçelerden 2015 yılı aylık ortalama süt verimleri ele alınmıştır. İlçe bazlı aylık süt ortalamaları sürekli değişkenlik göstermekle beraber en fazla süt ortalamasının Bozova ilçesinde olduğu ve aylık en düşük süt ortalamasının ise Akçakale ilçesinde olduğu tespit edilmiştir. Süt miktarlarının belirtilmediği aylar süt faturalarının birliklere teslim edilmediğinden kaynaklanmaktadır (Çizelge 4.8.).

Çizelge 4.8. Şanlıurfa ilinde 2015 yılı itibariyle ilçeler bazında hayvan başına düşen aylık süt ortalamaları (kg)

İlçe / Ay	Akçakale	Birecik	Bozova	Eyyubiye	Halfeti	Haliliye	Hilvan	Karaköprü	Siverek	Suruç	Viranşehir
Ocak	231.76	971.602	1,055.18	746.98	-	337.94	108.55	586.92	693.43	516.54	788.47
Şubat	296.14	860.967	1.322.32	722.24	993.07	314.90	441.99	601.82	629.62	458.07	136.02
Mart	361.31	-	974.77	761.53	871.42	354.22	495.83	576.09	711.11	503.07	-
Nisan	435.10	-	874.58	843.03	-	382.64	445.43	579.34	733.33	599.00	-
Mayıs	384.93	-	1,222.54	789.45	662.00	338.32	305.83	547.04	803.70	565.55	-
Haziran	276.27	-	1,396.84	757.22	-	350.47	374.02	1.090	666.66	491.73	-
Temmuz	366.87	-	1,049.59	583.50	-	419.63	426.74	597.13	666.66	508.44	-
Ağustos	360.18	-	931.59	475.84	-	521.50	425.91	589.09	435.37	444.00	-
Eylül	287.49	-	816.45	482.96	-	495.23	344.26	620.95	463.57	450.40	-
Ekim	212.40	-	977.14	449.94	-	545.35	500.91	672.79	463.57	442.11	-
Kasım	175.46	-	916.75	752.97	-	522.79	511.07	610.67	-	433.54	-
Aralık	174.17	-	675.28	666.11	-	877.85	460.18	611.71	468.07	459.34	-

4.9. Şanlıurfa İlinde 2016 Yılı İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Aylık Süt Ortalamaları (kg)

Şanlıurfa İli DSYB'ye kayıtlı ilçelerden 2016 yılı aylık ortalama süt verimleri ele alınmıştır. İlçe bazlı aylık süt ortalamaları sürekli değişkenlik göstermekle beraber en fazla süt ortalamasının Bozova ilçesinde olduğu ve aylık en düşük süt ortalamasının ise Akçakale ilçesinde olduğu saptanmıştır. Son üç aydaki süt miktarlarının olmamasının nedeni çalışma döneminde bu verilere ulaşılamadığından kaynaklanmaktadır (Çizelge 4.9.).

Çizelge 4.9. Şanlıurfa ilinde 2016 yılı itibariyle ilçeler bazında hayvan başına düşen aylık süt ortalamaları (kg)

İlçe / Ay	Akçakale	Birecik	Bozova	Eyyubiye	Haliliye	Hilvan	Karaköprü	Siverek	Suruç	Viranşehir
Ocak	206.05	-	912.57	611.73	637.39	368.36	530.05	454.54	289.63	523.55
Şubat	187.03	573.00	842.53	651.74	655.23	442.28	576.09	374.84	406.93	596.57
Mart	254.47	754.57	676.71	776.16	875.76	502.00	556.75	-	362.06	524.13
Nisan	232.79	728.96	667.40	635.42	625.17	465.69	561.98	535.71	292.42	437.00
Mayıs	173.22	1,279.9	864.67	586.61	685.51	474.76	630.67	505.95	261.41	490.10
Haziran	115.30	588.68	745.04	362.69	554.06	431.98	547.22	443.11	440.42	-
Temmuz	201.824	562.47	706.57	591.90	650.20	454.68	573.56	359.28	564.59	348.64
Ağustos	75.79	523.63	608.23	445.60	553.61	192.69	481.60	-	556.96	563.58
Eylül	87.69	434.33	531.77	376.06	613.63	339.61	490.18	352.94	426.16	334.97

4.10. Şanlıurfa İlinde 2015 Yılı Aylar İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Günlük Süt Ortalamaları (kg)

Şanlıurfa İli DSYB'ye kayıtlı ilçelerden günlük ortalama süt verimleri ele alınmıştır. İlçe bazlı 2015 yılı günlük süt ortalamalarında dalgalanmaların olduğu belirlenmiştir. Hayvan başına en fazla günlük süt ortalamasının Bozova ilçesinde olduğu ve günlük en düşük süt ortalamasının ise Akçakale ilçesinde olduğu tespit edilmiştir. Süt miktarlarının belirtilmediği aylar süt faturalarının birliklere teslim edilmediğinden kaynaklanmaktadır (Çizelge 4.10.).

Çizelge 4.10. 2015 yılı Şanlıurfa ilinde aylar itibariyle ilçeler bazında hayvan başına düşen günlük süt ortalamaları (kg)

İlçe / Ay	Akçakale	Birecik	Bozova	Eyyubiye	Halfeti	Haliliye	Hilvan	Karaköprü	Siverek	Suruç	Viranşehir
Ocak	7.72	32.38	35.17	24.89	-	11.26	3.61	19.56	23.11	17.21	26.28
Şubat	9.87	28.69	44.07	24.07	33.10	10.49	14.73	20.06	20.98	15.26	4.53
Mart	12.04	-	32.49	25.38	29.04	11.80	16.52	19.20	23.70	16.76	-
Nisan	14.50	-	29.15	28.10	-	12.75	14.84	19.31	24.44	19.96	-
Mayıs	12.83	-	40.75	26.31	22.06	11.27	10.19	18.23	26.79	18.85	-
Haziran	9.20	-	46.56	25.24	-	11.68	12.46	36.33	22.22	16.39	-
Temmuz	12.22	-	34.98	19.45	-	13.98	14.22	19.90	22.22	16.94	-
Ağustos	12.00	-	31.05	19.45	-	17.38	14.19	19.63	14.52	14.80	-
Eylül	9.58	-	27.21	16.09	-	16.50	11.47	20.69	15.45	15.03	-
Ekim	7.08	-	32.51	14.99	-	18.17	16.69	22.42	15.45	14.73	-
Kasım	5.84	-	30.55	25.00	-	17.42	17.03	20.35	-	14.45	-
Aralık	5.80	-	22.50	22.20	-	29.26	15.33	20.39	15.60	15.31	-

4.11. Şanlıurfa İlinde 2016 Yılı Aylar İtibariyle İlçeler Bazında Hayvan Başına Düşen Günlük Süt Ortalamaları (kg)

Şanlıurfa İli DSYB'ye kayıtlı ilçelerden günlük ortalama süt verimleri ele alınmıştır. İlçe bazlı 2016 yılı günlük süt ortalamalarında dalgalanmaların olduğu belirlenmiştir. Hayvan başına en fazla günlük süt ortalamasının Bozova ilçesinde olduğu ve günlük en düşük süt ortalamasının ise Akçakale ilçesinde olduğu tespit edilmiştir. Son üç aydaki süt miktarlarının olmamasının nedeni çalışma döneminde bu verilere ulaşılamadığından kaynaklanmaktadır (Çizelge 4.11.).

Çizelge 4.11. Şanlıurfa ilinde 2016 yılı aylar itibariyle ilçeler bazında hayvan başına düşen günlük süt ortalamaları (kg)

İlçe / Ay	Akçakale	Birecik	Bozova	Eyyubiye	Haliliye	Hilvan	Karaköprü	Siverek	Suruç	Viranşehir
Ocak	6.86	-	30.41	20.39	21.24	12.27	17.66	15.15	9.65	17.45
Şubat	6.23	19.11	28.08	21.72	21.84	14.74	19.20	12.49	13.56	19.88
Mart	8.48	25.15	22.55	25.87	29.19	16.73	18.55	-	12.06	17.47
Nisan	7.75	24.29	22.24	21.18	20.83	15.52	18.73	17.85	9.74	14.56
Mayıs	5.77	42.66	28.82	19.55	22.85	15.82	21.02	16.86	8.71	16.33
Haziran	3.84	19.62	24.83	12.08	18.46	14.39	18.24	14.77	14.68	-
Temmuz	6.72	18.74	23.55	19.73	21.67	15.15	19.11	11.97	18.81	11.62
Ağustos	2.52	17.45	20.27	14.85	18.45	6.42	16.05	-	18.56	18.78
Eylül	2.92	14.47	17.72	12.53	20.45	11.32	16.33	11.76	14.20	11.16

4.12. 2016 Yılı Şanlıurfa İlçelerinin Irklara Göre Hayvan Sayısı Raporu

Şanlıurfa Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü verilerine göre 2016 yılı itibariyle ilçelerin ırklara göre hayvan varlığı sayıları Çizelge 4.12.'de ele alınmıştır. Çizelge 4.12.'ye göre en fazla ırkın bulunduğu ilçeler sırasıyla Siverek, Haliliye ve Eyyübiye'dir. En az sayıda ırkın bulunduğu ilçeler ise sırasıyla Birecik, Karaköprü, Ceylanpınar, Halfeti ve Ceylanpınar'dır. Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Eyyübiye, Halfeti, Harran, Suruç ve Viranşehir ilçelerinde Siyah Alaca- Siyah Alaca Melezi ve Simental-Simental Melezi ırklarının en fazla bulunduğu tespit edilmiştir. Haliliye ilçesinde Zebu Melezi ırkının en fazla olduğu görülmüştür. Hilvan ilçesinde en fazla Siyah Alaca- Siyah Alaca Melezi, Montofon-Montofon Melezi ve Güneydoğu Anadolu Kırmızısı- Güneydoğu Anadolu Kırmızısı Melezi ırklarının olduğu saptanmıştır. Karaköprü ilçesinde en fazla Siyah Alaca- Siyah Alaca Melezi ve Zebu Melezi ırklarının bulunduğu saptanmıştır. Siverek ilçesinde en fazla Siyah Alaca- Siyah Alaca Melezi, Yerli Güney Sarısı- Yerli Güney Sarısı Melezi ve Yerli Kara- Yerli Kara Melezi ırklarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.12. 2016 yılı Şanlıurfa ilçelerinin ırklara göre hayvan sayısı (Baş)

İlçe / Irk	Akçakale	Birecik	Bozova	Ceylanpınar	Eyyubiye	Halfeti	Haliliye	Harran	Hilvan	Karaköprü	Siverek	Suruç	Viranşehir
Boz Irk M.	1	_	_	5	4	3	1	1	6	8	186	2	_
DAK+ DAK M.	18	15	12	25	190	39	74	24	37	58	94	1	41
GAK+ GAK M.	177	25	2,138	325	469	1,758	1,601	72	3,098	451	1,165	35	2,851
KAH+K AH M.	174	139	201	70	604	27	286	43	45	268	688	77	1,042
SA + SA M.	10,986	5,587	4,717	3,895	12,242	2,046	6,647	2,997	4,587	3,644	6,675	5,071	6,794
İsveç K. + İsveç K. M	28	16	_	_	112	_	_	1	_	_	5	4	3
Jersey + Jersey M.	8	-	3	5	24	4	1	3	4	_	12	_	31
Kırım M.	1	_	_	1	_	_	_	_	_	_	_	1	_
Montbeli arde M.	2	10	1	_	3	_	_	_	1	_	3	_	2
Mont. + Mont M.	963	793	495	160	2,498	576	555	238	4,009	408	4,237	83	1,298

Çizelge 4.12. **(devam)**

İlçe / Irk	Akçakale	Birecik	Bozova	Ceylanpınar	Eyyubiye	Halfeti	Haliliye	Harran	Hilvan	Karaköprü	Siverek	Suruç	Viranşehir
Şarole + Şarole M.	10	10	14	18	31	66	36	3	10	2	29	25	23
Sim. + Sim. M.	3,92	2,606	1,454	8,611	3,343	2,282	1,37	856	1,869	545	5,104	5,955	5,97
Yerli	27	_	_	6	10	6	6	_	2	5	169	1	192
YGS + YGS.M	15	5	431	26	51	104	42	1	21	54	6,054	5	1,492
Yerli Kara + Yerli Kara M.	93	21	655	272	672	207	540	86	827	361	5,353	29	4,297
Zebu M.	156	300	97	_	106	_	18,647	302	_	2,215	_	75	287
Limousin M.	_	1		2	16	1	50	3	_	_	5	2	_
RedAngus M.	_	1	37	1	63	_	27	9	_	_	48	1	_
Zavot + Zavot M.	_	1	2	_	6	1	51		_	1	9	_	_
Aberden Angus	_	_	48	_	334	1	2,083	110	71	9	24	_	324

Çizelge 4.12. **(devam)**

ilçe / ırk	Akçakale	Birecik	Bozova	Ceylanpınar	Eyyubiye	Halfeti	Haliliye	Harran	Hilvan	Karaköprü	Siverek	Suruç	Viranşehir
Eston Kırmızısı	_	_	4	_	_	_	7	_	3	_	1	_	1
Hereford + Hereford M.	_	_	54	_	208	1	476	140	190	3	17	3	377
ClavelAleman	_	_	_	_	7	_	_	_	_	_	56	_	_

Şanlıurfa İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine kayıtlı süt sığırı işletmelerinde yürütülen çalışmada hayvan varlığı bakımından en fazla Siyah Alaca, Simental ve bunların melezleri olduğu daha önceden belirtilmişti. Bu sonuç Tatar (2007)'ın bildirişleri ile benzerlik göstermektedir. Araştırmacı, Ankara ve Aksaray Damızlık Sığır Yetiştiricileri İl Birliklerine üye süt sığırcılığı işletmelerinin yapısı ve sorunlarının yürüttüğü çalışmasında Ankara'daki işletmelerin hayvan varlığının %3.0'ı, Aksaray'dakilerin %11.3'ü Simental ve melezlerinden oluştuğunu ve Ankara'da %46.8'inin, Aksaray'da ise %18.7'sinin 19 yıl ve daha uzun süredir Siyah Alaca ırkının yetiştiriciliği yaptığını tespit etmiştir.

Şanlıurfa merkez ilçelerinde yerli ırkların hastalık bakımından bölgede daha dirençli olduğu fakat süt verim yönünün düşük olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle yerli ırklarımızın melezleme çalışmaları ile verimlerinin arttırılması gerekmektedir. Bu çalışma sonucunda Siverek ilçesinde sayıca fazla olan yerli ırklarımızın bu melezleme çalışmaları ile süt verim artışına gidilip işletmedeki karlılığa katkı sağlanabilir.

Şanlıurfa İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine kayıtlı hayvan varlığı açısından Viranşehir ilçesinde işletme sayıları, inek sayıları ve toplam hayvan

sayısının en fazla olmasının nedeni birliğe kayıtlı olmalarıdır. Aynı zamanda diğer ilçelerde hayvan sayılarının fazla olması ve işletmelerin birliğe kayıtlı olmadıklarından dolayı HBS kayıtlarıyla eşleştirilememektedir.

Çalışmada ilçelere göre işletmelerin hayvan sayıları gruplandırılmıştır. Bu işletmelere ait 5-20 baş gruplu hayvanın Viranşehir ve Haliliye ilçelerinde, 21-50 baş gruplu hayvanın Viranşehir ve Siverek ilçelerinde, 51-100 baş gruplu hayvanın Bozova, Haliliye ve Viranşehir ilçelerinde 100 baş ve üzeri gruplu hayvanın ise Eyyubiye ilçesinde fazla olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda birinci grubun hayvan varlığının fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Nizam, çalışmasında 100 işletmenin 60 tanesinin 2 – 10 baş, 23 tanesinin 11 – 20 baş, 17 tanesinin de 21 ≥ baş hayvan varlığına göre gruplara ayırmıştır. Yapılan çalışmada hayvan varlıklarını gruplara ayırmış ve verim yönünden çalışmasını değerlendirmiştir.

Şanlıurfa ili ve ilçelerinde DSYB'ye kayıtlı işletmelerin toplam desteklemeden faydalanma sayısı yıllar itibariyle azalış göstermekte olduğu daha önce belirtilmişti. Azalış göstermesinin sebebi Anaç Sığır desteklemesi şartlarında hayvanlarda yapay tohumlamanın zorunlu olmasıdır. 2016 yılı itibariyle desteklemeden faydalanma şartlarında değişiklik yapılarak Anaç Sığır desteklemesi kaldırılmış ve desteklemeler sadece buzağı başlı ödeme olarak yapılacaktır. Yeni destekleme modelinde 2016 yılı içerisinde doğan buzağıların yapay tohumlama şartına bakılmaksızın yeni doğan buzağılara kulak küpesi takılıp ve zorunlu aşılar yapıldığı takdirde 350 TL desteği hak kazanmaları sağlanacaktır. Zorunlu aşılar dişi buzağılar için şap, Brusella ve çiçek aşısı olup erkek buzağılar içinse şap ve çiçek aşılarıdır. Yapay tohumlamadan doğan buzağılara ise 500 TL destekleme ödenecektir. 50 baştan az olan işletmeler için 4 ay buzağıların işletmede bulundurma zorunluluğu bulunmaktadır. 50 baş ve üzeri işletmelerde ise 4 ay zorunluluğu bulunmamakta olup sağım ünitesi ve süt soğutma tankı bulundurulması yeterlidir. Ayrıca 2016 yılı itibariyle 70 TL olan soy kütük farkı ödemesi 2017 yılında yapılacak ödemeler ile 150 TL olarak değiştirilmiştir. Destekleme modelindeki bu değişiklik çiftçi yararına olup her şekilde destekten faydalanacakları ve yaptıkları ekstra kazanç olarak yatırımlarına yansıtılması çiftçileri hayvancılığa teşvik etmekte faydalı olacağı söylenebilir.

Şanlıurfa DSYB'ye kayıtlı işletmelerin aylık ve günlük süt ortalamaları 2015-2016 yılları arasında azalmalar görülmektedir. Azalış göstermesinin sebebi Ulusal Süt Konseyi fiyatlarının sabit olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ulusal Süt Konseyinin süt fiyatlarını arttırması süt sığırcılığında işletmelerin karlılık oranında artışlara katkıda bulunacağı söylenebilir.

Çiftçilerin, hayvancılık projelerinden ve güncel bilgilerden haberdar olabilmesi için Ziraat Fakülteleri, Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri ve Tarım Danışmanlarına bu tür faaliyet konularında büyük sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluğun çözümü için çiftçiye ulaşmada köy toplantıları, çiftçi ziyaretleri, teknik gezi ve fuarları, broşür ya da tarım ve hayvancılık ile ilgili kanalların arttırılması sağlanmalıdır. Bozkurt (2005), yayım faaliyetlerinin yetiştiriciye yeterince aktarılmamasının yetiştirici için dezavantaj olacağını bildirmiş olup bu çalışmadan da benzer izlenimler elde edilmiştir.

Bu çalışmada DSYB'ye kayıtlı süt sığırcılığı işletmeleri içerisinde pilot işletmeler seçilerek demonstrasyonlar yapılıp diğer çiftçilerin bu farkındalığı görüp kendi işletmelerindeki eksiklerini tamamlamada onlara kolaylık sağlayacağı kanaatine varılmıştır. Çünkü çiftçi anlatılan şeylere şüpheyle bakmakla beraber risk almaktan çekinmektedir. "Çiftçi gördüğüne inanır" tabiriyle yola çıkılırsa yapılacak bu uygulamaların işletmeye aktarılması daha kolay olacağı söylenebilir.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Şanlıurfa ili bütünüyle ele alındığında 5 ila 20 baş hayvan barındıran işletmelerin tüm işletmeler içindeki payı %75.6 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Viranşehir ilçesinin bu aralıkta hayvan içeren işletmelerden bu çalışma yürütüldüğü sırada sayısının 201 olması bununla birlikte bu ilçenin sahip olduğu hayvan sayısı sayesinde önemli miktarda süt üretebiliyor olması Şanlıurfa ilinde yürütülen süt sığırcılığı faaliyetinde küçük aile işletmelerinin azımsanamayacak bir paya sahip olduğunu ve aileler için önemli bir gelir kaynağı olduğunu göstermektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular ışığında Şanlıurfa İlinde Siyah Alaca, Simental ile bu ırklara ait melezlerin diğer ırklara göre sayıca daha fazla olduğu ortaya konmuştur. Hayvan varlığı bakımından toplam hayvan sayısının diğer ilçelere oranla Viranşehir ilçesinde en fazla olduğu belirlenmiştir. Hayvan sayıları gruplara ayrıldığında en fazla hayvan sayısının Viranşehir'de olduğu tespit edilmiştir. Destekleme modelinde yapılan değişiklikler çiftçileri hayvancılığa teşvik etmekte olup bu değişikliklerin faydalı olunacağı kanaatine varılmıştır. Şanlıurfa DSYB'ye kayıtlı işletmelerin aylık ve günlük süt ortalamaları 2015- 2016 yılları arasında azalmalar görülmüştür. Yıllar itibarı ile suni tohumlama sayılarında dalgalanmalar görülmektedir. Çiftçilerin, hayvancılık projelerinden ve güncel bilgilerden haberdar olabilmesi için bilgilendirmelerin çiftçiye ulaştırılmasının fayda sağlanacağı kanaatine varılmıştır.24.01.2017 tarihinde açıklanan buzağı icmalleri sonucunda yeni destekleme modelinin yetiştiricinin yararına olmadığı sonucuna varılmıştır. Açıklanan icmal sonucu beklentilerimizle uyuşmadığının kanaatine varılmıştır. Şanlıurfa merkez ve ilçelerinde yerli ırkların bölgeye adaptasyonu yüksek fakat verim yönünden kültür ve melezi ırklara göre düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle yerli ırklarımızın melezleme çalışmaları ile verimlerinin arttırılması gerekmektedir. Siverek ilçesinde sayıca fazla olan yerli ırklarımızın bu melezleme çalışmaları ile verim artışına gidilip işletmedeki karlılığa katkı sağlanabilir.

Çalışma sonucunda DSYB'ye kayıtlı süt sığırcılığı işletmeleri içerisinde pilot işletmeler seçilmeli ve bu illerde demonstrasyonlar yapılıp diğer çiftçilerin bu farkındalığı görüp kendi işletmelerindeki eksiklerini tamamlamada kolaylık sağlayacaktır. Ulusal Süt Konseyinin süt fiyatlarını arttırması süt sığırcılığında işletmelerin karlılık oranında artışlara katkıda bulunacağı söylenebilir. Çiftçiye ulaşmada köy toplantıları, çiftçi ziyaretleri, teknik gezi ve fuarları, broşür ya da tarım ve hayvancılık ile ilgili kanalların arttırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

AKKUŞ, Z., 2009. Konya İlindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 37s.

ANONİM, 2006. www.urfa.org/turkce/cografya, (Erişim tarihi:11.05.2015).

ARSLAN KIZILDAĞ, A., 2012. Van İli Muradiye İlçesi Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Sorunları ve Çözüm Önerileri. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 97s.

AŞKAN, E., 2015. TRAI Düzey-2 Bölgesinde Destek ve Teşvik Alan Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum, 125s.

BAHAT, E., 2015. Sakarya İli Karasu İlçesi Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Üretim Özellikleri ve Yönetim Uygulamaları. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 80s.

BAKIR, H.,ve HAN, F., 2014. Yalova İlindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özelliklerini Etkileyen Faktörler: Yem ve Besleme Alışkanlıkları. Siirt Üniversitesi, Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 1(1): 55-62.

BOZ, İ., 2013. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, 16(1): 24-32.

BOZKURT, M., 2005. Şanlıurfa İli Merkez İlçede Süt Sığırcılığı Yetiştirme Sorunlarının Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi Denemesi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 80s.

HOZMAN BAŞ, S., 2014. Sivas İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Hayvan Besleme Uygulamaları. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 144s.

KINAY, T., 2008. Süt Sığırcılığı İşletmelerinde- Tire Süt Kooperatifi Örneğinde Mekanizasyon Uygulamaları ve Gelişim Eğilimi. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 187s.

NİZAM, S., 2006. Aydın İlinde Pazara Yönelik Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Verimliliklerinin Belirlenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 127s.

ÖNAL, A.R., ve ÖZDER, M., 2008. Edirne İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye İşletmelerin Yapısal Özellikleri. Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5(2): 197-203.

ÖZSAYIN, D., 2014. Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Hayvan Sağlığı Koruma Hizmetlerinin Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi Biga İlçesi Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Çanakkale, 138s.

ÖZTÜRK, N., 2009. Mardin İlindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 65s.

PİRİNÇÇİ, E., 2015. Adana İli Pozantı İlçesi Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Genel Yapısı, Sorunları Ve Çözüm Önerileri. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 84s.

SAS Institute Inc., 2000. SAS/STAT User's Guide, Version 6 Volume 2(4th Ed.) Cary. N.C.: SAS Institute Inc.

SOYAK, A., 2006. Tekirdağ İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Bu İşletmelerin Siyah Alaca Süt Sığırı Popülasyonunun Çeşitli Morfolojik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, 123s.

ŞEKER, İ., TASALI, H., ve GÜLER, H., 2012. Muş İlinde Sığır Yetiştiriciliği Yapılan İşletmelerin Yapısal Özellikleri. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Veterinerlik Dergisi, 26 (1):09-16.

TANDOĞAN, M., 2006. Afyonkarahisar İli Merkez İlçesi Yumurta Tavukçuluğu İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve İşletmelerde Karşılaşılan Sorunlar. Afyon Koca Tepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon, 43s.

TATAR, A. M., 2007. Ankara ve Aksaray Damızlık Sığır Yetiştiricileri İl Birliklerine Üye Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısı ve Sorunları. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 119s.

TÜİK, 2015. www.tuik.gov.tr. Sayı:21822

YILMAZ, E., 2006. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Projeleri Kapsamında Süt Sığırcılığı Yapan Bazı Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerindeki Sığırların Verim Özellikleri İle Bu İşletmelerin Yapısal Durumlarının Belirlenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 42s.

YÜKSEL, M., 2009. Köy-Koop.'a Üye Olan Ve Süt Sığırcılığı Yapan İşletmeler İle Üye Olmayıp Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Tarımsal Yeniliklerin Benimsenmesi Açısından Karşılaştırılması. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 53s.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Adalet ATMAK
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Hilvan- 15.10.1985
Telefon : (0543) 2291879
e-mail : adaletatmak@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı , İlçe, İl	Bitirme Yılı
Önlisans	: Dicle üniversitesi, Hayvan Yetiştirme ve Sağlığı Teknikeri, Merkez, Diyarbakır	2010
Lisans	: Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, Haliliye, Şanlıurfa	2014
Yüksek lisans	: Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootekni Anabilim Dalı, Haliliye, Şanlıurfa	2017

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görevi
2013-2014	Şanlıurfa İli Arı Yetiştiricileri Birliği	Tarım Danışmanı
2014-2016	Şanlıurfa İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	Tarım Danışmanı
2017-(20??)	Şanlıurfa İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	Ziraat Mühendisi

UZMANLIK ALANI: Büyükbaş Hayvan Yetiştirme

YABANCI DİLLER: İngilizce